

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію **Жовніра Станіслава Сергійовича**
**«ТВОРЧИСТЬ ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ
ДЛЯ ГІТАРИ: ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ВИКОНАВСЬКА ПРАКТИКА»**,
представлену до захисту на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво»

Предметом дослідження п. С. Жовніра постає сучасна гітарна творчість композиторів Латинської Америки, якої сьогодні не можуть оминати у своїй практиці жоден виконавець-гітарист або викладач, а у свідомості вже кількох поколінь професіоналів і слухачів сама гітара багато в чому асоціюється з даним національно-географічним ареалом (тут доречно послатися на вказівку Т. Іваннікова щодо такої специфічної особливості гітарного мистецтва – у порівнянні з іншими видами інструменталізму – як актуалізація культурно-регіональних осередків з тенденцією проростання у глобалізованому світі саме їх оригінальних, «локальних» здобутків до інших національних шкіл та до світового гітарного мистецтва). Подібна «гра» націоналізованих/інтернаціоналізованих процесів у гітарному мистецтві може почасти пояснювати й «нерівності» в історичній еволюції цього виду мистецтва як у частині його популярності, затребуваності у композиторів, так і з точки зору відомої різнобарвності виконавських та конструкторських прийомів, технік, органологічних особливостей. В даному випадку компактна мобільність самих гітар (різних видів), їх багатоголосна (гомофонна й поліфонна) сутність з іманентно-варіантними фактурними засобами (які дають практично невичерпні можливості моделювання), з природною здатністю танбуроподібних до особливої чіткості відтворення ритмічних структур будь-якої складності («оздоблених» до того ж інтонаційно-гармонічним й мелодичним розфарбуванням), достатня артикуляційно-динамічна та ладово-гармонічна гнучкість, театралізована розгорнутість інструмента до публіки в ефектному виконанні вказаних прийомів – виводять інструмент до об'єктивних перспектив його «вписування» у будь-яке

національно-інтонаційне середовище, але пріоритет ритмічної танцювальної стихії латиноамериканської гібридно-синтетичної традиційної музики (з іспанським корінням та оригінальним «сплетінням» кореневих індіанських, африканських та креольських інтонацій) або чуттєві акордово-фігураційні «розливи» її повільно-імпровізаційних втілень – дійсно найорганічнішим чином укладаються на гітарну органологію та способи звуковидобування. До того ж, у другій половині XX століття на «перші шпальти» світового гітарного мистецтва висуваються «далекі» регіональні школи, передусім, латиноамериканські (також східноєвропейські та азіатські), що кореспондує з загальною тенденцією музичного мистецтва сучасності до пошуків нових, незвичних звучань, тембральностей, прийомів та інструментів, зокрема, в культурах «віддалених» країн та народів. Серед вказаних гітарних регіональних шкіл латиноамериканська, чи не найбільш яскрава та впливова, адже має не тільки зазначене природно-гітарне підґрунтя музично-мовного та образного порядку, але й не менш природні національно-історичні кореневі зв'язки з іспанською гітарною школою – історичним лідером, позиціонером органологічних, технічно-виконавських та гітаромовних засад даного виду інструменталізму в історії європейської музики (зокрема, й у XX столітті). Таким чином, обраний гітарний національно спрямований ареал дисертації є актуальним та доречним (попередні музикознавчі дослідження в цьому напрямку дисертант докладно аналізує, прокладаючи шлях до власного ракурсу).

Таким ракурсом в дисертації С. Жовніра слугує синтез «теоретичних, історичних та виконавських складових» творчості латиноамериканських композиторів для гітари XX – початку XXI століття (с. 22). Матеріал роботи дозволяє автору співвідносити індивідуальні композиторські вектори гітарної музики вказаного регіону з загальною жанрово-стильовою траєкторією еволюції даного виду музичної творчості, з предметною опорою на конкретні твори обраних композиторів, авторські інструментальні музично-мовні засоби виразовості та стилетворчі прийоми. Плідне суміщення жанрово-

стильового типологічного та персонологічно-стильового підходів до об'єкту та суб'єктів дослідження, надзвичайно органічне для гітарної творчості злиття композиторського та виконавського ракурсів оцінки та аналізу, інформативна насиченість щодо історико-культурних, національно-мовних музичних, інструментально-гітарних технологічних та музикознавчо-дискурсівних аспектів роботи дозволяють авторові досягти потрібного заключного синтезу провідних положень дисертації.

Наукова новизна дисертації зумовлена його основними складовими та методологічною базою, чому сприяють і вирішення поставлених завдань, які вказують на точки зору щодо критеріїв оцінки стильових параметрів творів та на можливості індивідуально-стильових вимірів гітарної творчості з їх взаємообміном та «проростанням» до світового гітарного мистецтва. Усі ключові завдання дисертації є повністю виконаними та логічно узагальненими в заключних Висновках роботи, що завжди свідчить про її стрункість та методичну грамотність. А новий щабель таких узагальнень у Заклученні дисертації є необхідним, на погляд опонента, достоїнством дослідження.

Одним з важливих, методичного рівню, завдань, яке послідовно вирішується на шляху усього дослідження п. Жовніра, слід вважати виявлення нової музичної образності, залученої «із самобутніх традицій народної музичної культури, заснованої на іншій, неєвропейській музичній системі», що «сприяє розширенню кола виразних засобів і оновленню музичної мови гітаристів» (с. 166) сучасності у цілому. Дійсно, яскраво-емоційна, оригінальна строкато-симбіотична музична культура Латинської Америки створює такий сплав історичних традицій американського (індіанського), європейського (насамперед іспанського і португальського), африканського походження, який представляє надзвичайно сприятливі умови для творчого самовираження індивідуально-авторської екзистенції композиторів-виконавців, одночасно специфічно розсуваючи рамки жанрових джерел і стильових нахилів у поєднанні властивостей вказаного

фольклорного простору та сучасних композиторських технік. Важливим тут є й запліднення гітарної музики прийомами суміжних інструментальних культур традиційної народної музичної культури країн Латинської Америки – кавакіньо (Бразилія), тіпле (Колумбія), трес (Куба), куатро (Венесуела), чаранго (Еквадор, Болівія, Аргентина), хараніті (Мексика). Адже такий взаємообмін між інструментальними здобутками різних культурних шарів, жанрів, технік і тембральних якостей здавна виступав важливою, необхідною ланкою розвитку музичного інструменталізму різних напрямків та епох. У цьому відношенні, гітара, яка моментально «набирає» національно вираженої специфіки, але розповсюджена по усьому світові, має іманентну властивість до інтегрування народного та професійно-академічного, до стильових та ідіоматичних міксів, доводячи у черговий раз, що «гітара може все».

Зазначимо, що теоретичний і практичний ракурси дисертації врівноважені. Адже ті образні, жанрово-стильові та інструментально-технологічні спостереження й рекомендації, які пропонує автор в аналітичному розділі дослідження, містяться в полі практичної роботи гітариста-виконавця і гітариста-викладача. У свою чергу, виконавська аналітика, спрямована на розуміння музично-мовних і, відтак, ідейно-образних засад творів, справедливо доповнюється можливостями та досвідом живого звучання, його актуалізацією. В основу свого дослідницького методу п. Жовнір покладає «надійну» тріаду: образ – метод (інструментальний виконавсько-композиторський) – стиль/жанр. Автор послідовно досліджує вказані складові гітарної творчості латиноамериканських країн у різних ракурсах, у спиранні на праці своїх попередників (список використаних джерел та матеріал Першого розділу роботи це повністю засвідчують), виявляючи взаємозв'язки вказаної нами тріади. І це надає роботі п. Жовніра необхідної авторської та музикознавчої цільності.

Аналіз гітарної творчості кожної з постатей знаменитих латиноамериканських композиторів, обраної для дослідження, піддається автором всебічній характеристиці з точки зору культурно-музичних умов

формування, а також розвитку гітарно-органологічних та гітарно-технологічних виконавських, музично-мовних, ідейно-образних параметрів гітарної творчості, дозволяючи дотримуватись вказаної вище рівноваги індивідуально-екзистенційних, національних та універсальних параметрів гітарної творчості. Тому центральним (і масштабним) розділом дисертації виступає другий, присвячений аналітичній конкретиці гітарної творчості композиторів Латинської Америки – висвітленню ключових для її характеристики фольклорних джерел та впливів, історико-культурним умовам формування світоглядних, образних і інструментально-технологічних параметрів, нарешті – музикознавчим та виконавським характеристикам гітарної творчості (виконавської і композиторської) й творчої постаті персоналій. Третій розділ справедливо акцентує виконавську складову гітарного мистецтва сучасності щодо впливу таких постатей і латиноамериканської гітарної музики на світові та українські обрії гітарного мистецтва.

Як будь-яка велика робота, що охоплює широкий музичний та дискурсивний матеріал, дисертація С. Жовніра викликає деякі зауваження та запитання.

Так, надзвичайно продуктивну і актуальну категорію музичного мислення, найважливішу для виявлення системних засад будь-якого творчого явища (на стор. 27 саме так зазначається музична спадщина Латинської Америки), автор дещо уникає, більш широко використовуючи його менш визначальні процесуально-описові похідні (осмислення, переосмислення), які, до речі, теж можуть виступати складовими мисленнєвих процесів, що призводять до вироблення принципів мислення як ознак функціонування системи. Сюди ж прямо відносяться й механізми та мовні параметри заявленої в роботі жанрово-стильової специфіки гітарної латиноамериканської музики.

Дещо непропорційними виглядають три розділи дисертації: перші два, присвячені джерелознавчо-методологічним та мовно-композиторським й

жанрово-тематичним аспектам гітарної творчості латиноамериканських митців, значно перевищують за обсягом третій розділ, що розкриває виконавські інтенції заявленої проблеми. Хоча для гітарного мистецтва, судячи з матеріалів даної роботи, у тому числі, виконавська складова творчості виступає ключовою лінією розвитку, постійно знаходиться на передніх рубежах творчого пошуку, є його основою. І в заключних Висновках дисертації це дійсно проходить «червоною ниттю». Тож для системного цілого «латиноамериканського сегменту» гітарної творчості було б корисним висвітлити більш докладно та узагальнити, наприклад, тенденції виконання латиноамериканської гітарної музики не тільки у світовому та українському виконавському просторі, а й власне у самому латиноамериканському регіоні (крім двох бразильських дуетів – братів Ассад та BrasilGuitarDuo), з відповідним компаративним аналізом. Також бажано було б побачити аналіз виконавських стилів солістів-гітаристів, а не тільки учасників ансамблів.

На наш погляд, у заявленому системному цілому гітарного мистецтва латиноамериканського регіону бажано було б, окрім його спільних рис (органічно представлених в заключних Висновках), здійснити певну диференціацію параметрів власних локально-національних складових щодо жанрово-стильових та музично-мовних параметрів гітарної музики – не тільки персональних, а, наприклад, по країнах, культура яких має власні характеристики, тобто, диференціювати бразильську, кубинську, аргентинську та інші гітарні осередки регіону та їх внеску у цілісну систему.

Хотілося б у ході захисту отримати відповіді й на такі запитання:

1) В роботі Ви справедливо акцентуєте спеціальну роль виконавської складової гітарної творчості на всіх етапах її еволюції. Хотілося б почути Вашу думку щодо визначення типу гітарної творчості як виконавського-композиторського чи композиторсько-виконавського?

2) Ви докладно аналізуєте у Розділі 3, яким чином складаються тенденції виконання латиноамериканської гітарної музики у світовому та українському концертному просторі. А чи використовують, на Ваш погляд, композитори слов'янських країн здобутки та іновачії латиноамериканської гітарної музики? Якщо так – то яким чином

Означені запитання та зауваження ніяким чином не впливають на позитивну оцінку дисертації п. С. Жовніра. Даній праці притаманні належний рівень професіоналізму, новизна наукових ідей, глибока методологічна обґрунтованість та самостійність суджень. Наукові публікації за темою дослідження вповні віддзеркалюють проблематику дослідження. В роботі не виявлені порушення академічної доброчесності.

Дисертація Жовніра Станіслава Сергійовича «Творчість латиноамериканських композиторів для гітари: теорія, історія та виконавська практика» відповідає вимогам МОН України щодо наукових досліджень зі спеціальності 025 – Музичне мистецтво», які претендують на присвоєння їх автору ступеня доктора філософії. А її автор – Жовнір С.С. – заслуговує на присудження відповідного ступеня – згідно Постанови Кабінету міністрів України № 167 від 06.03.2019 «Про присудження ступеня доктора філософії».

Кандидат мистецтвознавства,
професор кафедри народних інструментів
Одеської національної музичної
академії ім. А. В. Нежданової

А. Д. Черноіваненко

А. Д. Черноіваненко

